

අමාවතූර කතුවරයා බුද්ධිකාය හා ධම්මකාය
සංවර්ණනයේ දී දක්වා ඇති සුවිශේෂිතාව
පිලිබඳ අධ්‍යයනයක්

කනංගමුවේ රාහුල හිමි

අමාවතූර

සිංහල ගද්‍ය සාහිත්‍යාවලිය පෝෂණය කළ වස්තු විෂයාත්මක අතින් බුදු ගුණ සංවර්ණනාව වැදගත් ම සාධකයක්ව පවතී. නව අරහාදී බුදුගුණ අතුවින් තෝරා ගත් එක් බුදු ගුණයක් හෝ නව අරහාදී බුදු ගුණයම වර්ණනා කරමින් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ ලියැවී ඇති බව විරන්තන සිංහල සාහිත්‍ය විමර්ශනයෙන් පැහැදිලි වේ. ඒ සඳහා අමාවතූර, බුත්සරණ, පූජාවලිය, සාරාත්ථී සංග්‍රහය ග්‍රන්ථ නිදසුන්ය. පෙරවාද බුදු දහමින් ශිථිල සංස්කෘතියකට අනුගත වූ සිංහල ජනතාවට විවිධ සමය සමයාන්තර බලපෑම නිසා තදනුගත සරල වාමි මාවතින් ඉවත්වී නිර්මාණවාදී සංකල්ප තුළ එල්බගත් සංස්කෘතියකට අවතීර්ණ වීමට මග විවර විය. බෝධිසත්ත්ව වර්තයෙහි උත්කූගතාව හුවා දක්වමින් වීර වික්‍රමාන්විත බලයෙන් බෝසත් ගුණ සංවර්ණනාව මහායාන දර්ශනයෙන් ද ලොව මැවුම්කාර දේවවාදී දෘෂ්ටියෙන් තේජාන්විත මහානුභාව සම්පන්න නිර්මාණවාදී සංකල්ප හින්දු දහමින්ද සිංහල ජන සමාජය තුළ ප්‍රතිෂ්ඨාපිත වී ක්‍රියාත්මක වූ අයුරු පොළොන්නරු පුර රාජධානි යුගයෙන් දැක ගැනීමට පුළුවන. සෑම ක්‍රියාදාමයක් තුළින්ම මේ පරිවර්තන ස්වරූපය දිස්වන්නට විය. පෙරවාද බුදුදහමින් දැමුණු ජනතාවකගේ මේ විපර්යාසය වටහාගත් තත්කාලීන හික්ෂුන් වහන්සේලා හා උගත් ගිහි ජනතාව එමගින් ජනතාව මුදවා ගැනීමට සුදුසු විකල්ප

තෝරන්නට වූහ. එහි එක් ප්‍රතිඵලයකි නව අරහාදී බුදුගුණ පාදක කර ගනිමින් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ බිහිවීම.

අමාවතුර වනාහි නව අරහාදී බුදුගුණයෙන් “පුරිසදම්ම සාරථී” ගුණය පදනම් කරගෙන ලියූ බුද්ධචරිත කතාවකි. බුද්ධචරිතය පාදක කරගෙන ලියූ දැනට විද්‍යාමාන වන මුල්ම කෘතිය වන්නේ ද අමාවතුරයි. අමාවගේ ගැලීම, අමාතය නැමැති ජල ප්‍රවාහය යන්න ග්‍රන්ථ නාමයෙන් ධ්වනිත වන අර්ථයයි. අමත යනු නිවනට යෙදූ නමකි. වතුර යනු ජලයට ඕසයට ප්‍රවාහයට යෙදූ නමකි. ජලයට වැටුණු දෙයක් මහමුහුද කරා ඇදී යන්නා සේ බුදු බණින් සත්ත්වයන් නිවන කරා පමුණුවයි. ග්‍රන්ථයේ බොහෝ පරිච්ඡේද අවසන් කරන තැන කතුවරයා බුදුරදුන් පුරිසදම්ම සාරථී වන බැවින් සතුන් සතන්හි දුලද බිඳ දමා අමා මහ නිවන් පැමිණ වූ අයුරු යනුවෙන් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේද මේ ග්‍රන්ථ නාමය සිහියේ තබාගෙනය. සත්ත්වයන් අමාව කරා හෙවත් නිවන කරා පමුණුවන හෙයින් ද, අමාතමය ඕසය, අමාතමය ප්‍රවාහය යන අර්ථයෙන් ද මේ ග්‍රන්ථයට “අමාවතුර” යැයි නම් තැබුවේ විය. බුදුන් වහන්සේ සතුව පැවති අදාන්තයන් දමනය කිරීමේ ගුණය අමාවතුරෙන් කියවේ. එබැවින් කතුවරයා මේ ග්‍රන්ථය “පුරිසදම්ම සාරථී පද වර්ණනා” යනුවෙන් ද නම් කර ඇත. ග්‍රන්ථ ආරම්භයේ දී ම කතුවරයා (දුර්දාන්ත දමන පරිච්ඡේදය) තම ග්‍රන්ථයේ වස්තු විෂය, පාඨක පිරිස, ග්‍රන්ථ රචිත භාෂාව හා රචනා රීතිය පිළිබඳව ප්‍රකාශ කරයි.

“ඉතිපි සො භගවා..... යනු විස්තර කරත් බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නව ගුණ හැම කියත් නොපිළිවනින් එහි “පුරිසදම්ම සාරථී” යන පදය ගෙනැ අප බුදුන් පෙරුම් පුරා බුදුවැ දෙවරම් වෙහෙර පිළිගෙනැ එහි වෙසෙමින්, තුන්ලෙව්හි සැරිසැරු විෂම පුරුෂයන් දමා අමාමහා නිවන් පැමිණ වූයේ නොවියන් හුදිජනන් සදහා සියබසින් මා විසින් සැබෙවින් දක්වනු ලැබේ.”¹

ග්‍රන්ථ කරණයෙන් අපේක්ෂිත සියලු අරමුණු මේ එකම පාඨයෙන් ප්‍රකාශිතය. ග්‍රන්ථ අවසානයේ දී කතුවර නාමයන් ග්‍රන්ථ නාමයන් සඳහන් කොට ඇත.

“ගුරුළුගෝමීන් විසින් කරන ලද අමාවතුර නම් පුරිසදම්ම සාරථී පද වර්ණනා නිමි.”²

මේ පාඨයෙන් නිමාකරන ලද අමාවතුර නිවැරදි, පැහැදිලි, නිරවුල් ආකෘතික පරිසමාප්තියෙන් යුත් ආදිතම සිංහල ගද්‍ය කාව්‍ය වශයෙන් සැලකීමට පුළුවන. ග්‍රන්ථයට තෝරා ගත් වස්තුවිෂය වෙනත් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ රචකයෙකුට වඩා ඉතා රසවත්ව ළ ගන්නා සුළු රචනයෙන් යුක්තව ඉදිරිපත් කිරීම ගුරුළුගෝමීන්ගේ රචනයෙහි ඇති සුවිශේෂිතාවයි. යොදාගත් භාෂාව, රචනා රීතිය තම ග්‍රන්ථ ආරම්භක ප්‍රතිඥා පාඨයට අනුගත වනසේ ම යොදාගෙන ඇත.

ආකෘතිය

ග්‍රන්ථ ප්‍රතිඥා පාඨයේ සඳහන් වන පෙරුම් පුරා, බුදුවැ දෙවරම් වෙහෙර පිළිගෙනැ යන පද්‍රය ග්‍රන්ථයට සැපයූ පෙරවදනක් බඳුය. බෝසත් ආත්ම භාවයන්හිදී ද විෂම සත්වයන් දමවාලූ බුදුන් වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත්වන ආත්ම භාවයේදී තම චිත්ත සන්තානයේ වූ විෂම චිත්තාවන් ද සහමුලින්ම නැසූ සේක. බුදුවීමෙන් පසු තුන්ලෙව්හි විසූ අදාන්තයන් දමවාලූ සේක. පරිච්ඡේද දහඅටක් පුරා දිවෙන අමාවතුර තුළින් මේ නිවැරදි ආකෘතික පරිසමාප්තිය දැකීමට පුළුවන. දුර්දාන්ත දමන කතාවෙන් බෝසතුන් විෂම සත්ත්වයන් දමවාලූ අයුරු කියයි. ස්වසන්තාන දමන කතාවෙන් තම චිත්ත සන්තානයේ කෙලෙස් නම් විෂම ගති දමවාලූ අයුරුත් පරසන්තාන දමන කතාවේ සිට බ්‍රහ්ම දමන කතා නම් වූ පරිච්ඡේද සොළොස බුදුවීමෙන් පසු විෂම සත්වයන් දමවාලූ අයුරුත් කියයි. දෙව්, මිනිස්, යක්, බ්‍රහ්ම, තිරිසන් ආදී අනේකප්‍රකාර සත්වයන් දමවාලූ අයුරු ඒ කතාතුළට ඇතුළත්ය. එහිදී කතුවරයා තම වස්තුවිෂයටත්, පාඨක පිරිසටත් මනාව වැටහෙන කතා පුවත් ම තෝරාගැනීමට අරපරෙස්සම් වී ඇති අයුරු විශිෂ්ටය.

“ගුරුඵගෝමීන්ගේ ‘අමාවතුර’ තරම් බොහෝ විසතුන්ගේ සම්භාවනාවට ලක් වූ අනෙක් සිංහල ගද්‍ය කාව්‍යයක් නම් නැත්තේය. ඒ නම් ගුරුඵගෝමීන් විසින් අලුත් දැයක් කියාපාන හෙයින් නම් නොවේ. ඔහු වස්තුකොට ගත්තේ බුදුරදුන් විසින් ඇතැම් අදාන්ත පුද්ගලයන් දමනය කළ අයුරු කියාපාන කථාවස්තු සමූහයකි. මේවා වෙනත් සිංහල ගද්‍ය කෘතීන්හි ද ඇතුළත් වේ. එහෙත් ගුරුඵගෝමීන් තරම් ඒවා ළ ගන්නා පරිදි, රමණීය බස් වහරකින් කියා පෑමට සමත් වූ අත් පැරැණි සිංහල ලේඛකයෙක් නැත. එපමණක් නොවේ කථා වස්තුව සකසා ඉදිරිපත් කිරීම විසින් ද ගුරුඵගෝමීන් තරම් සමත්වූ අත් ලේඛකයෙකු ගැන අපට සිතිය නොහැක. හළ යුත්තේ කවරදෑද, හැර ගත යුත්තේ කවරදෑ ද, එහිලා උපයෝගී කරගත යුතු රචනා විලාසය හා බස් වහර කුමක්ද යනු ගුරුඵගෝමීන් මැනවින් පසක් කරගත් සේක.”³

තම වස්තු විෂය තීව්‍ර වන සේ කතා තෝරාගත් කතුවරයා ග්‍රන්ථය අවසානයේ දී එහි සංක්ෂිප්තය ඉදිරිපත් කරයි.

“මෙසෙයින් තුන්ලෙව්හි සැරිසැරූ උපාලි ගහපති ඇ සිටුනුදු, කුටදන්ත ඇ බමුණනු දු, අජාසත් ඇ රජුනු දු, අගුල්මල් ඇ සොරුනු දු, සහිය ඇ පරිබ්‍රාජකයනු දු, සච්චක ඇ නුවට දරුවනු දු, පාඨිකපුත්‍ර ඇ නුවටනු දු, සච්චබද්ධක ඇ ජට්ටියනු දු, බාවාරි ඇ තවුසනු දු, සාකාහික්ඛු ඇ මහණනු දු, නඤ්ජනඤ්ඤ ඇ නාග රාජයනු දු නාලාගිරි ඇ මහානාගයනු දු, ආලවක ඇ යක්ෂයනු දු, රාහු ඇ අසුරනු දු, සක්දෙව්වරජනු ඇ දෙවියනු දු, බක ඇ බහුනු දු, දමා අමාමහනිවන් පමුණුවමින් ...”⁴

ඒ ඒ පරිච්ඡේදයන්හි දැමුණු සත්ව වර්ග නාමයන්ගෙන් හඳුන්වා තදනන්තරව කතුවරයා ඒ එක් එක් පරිච්ඡේදයක් නම්

කර ඇති අයුරු ද අනුපිළිවෙළින් ග්‍රන්ථාවසානයේ දී දක්වන්නේ ආකෘතික සන්දර්භයේ විශිෂ්ටත්ව ගුණය ප්‍රකට කරවමිනි.

“අමාවතුරෙහි පළමුවන පරිච්ඡේදය බුද්ධත්වය සඳහා පෙරුම් පිරු බෝධි සත්ත්වයන්ගේ වර්ත ලක්ෂණ දැක්වෙන ජාතක වස්තු රාශියක මාතෘකා පාඨ හඳුන්වනු පිණිස ලියවුණකි. ඒ පරිච්ඡේදය ජාතක වස්තු අරඹයා සම්පාදිත අගනා සුවි පත්‍රයක් වැන්න. දෙවැන්නෙහි පටන් තුන්වන පරිච්ඡේදය අවසානය තෙක් දක්නට ලැබෙන්නේ සිද්ධාර්ථ කුමාර වර්තය ද බුදු බව ලැබූ තැන් පටන් බුද්ධ වර්තයෙන් කොටසක් ද කියනු පිණිස කරන ලද රමණීය වර්ණනයකි. නැවත නැවත කියවිය හැකි සේ ලියවුණු මෙතරම් අගනා බුද්ධ වර්ත වර්ණනයක් ගුන්තිල කාව්‍යයෙහි හැර අනෙක් සිංහල පොතක නොදක්නා ලැබේ. සිව්වන පරිච්ඡේදයෙහි පටන් අවසානය තෙක් පසළොස් පරිච්ඡේදයකින් වර්ණනා කරන ලද්දේ බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ, නුවණ, බුද්ධිය, කරුණාව, මෛත්‍රිය නිර්භය භාවය, වාදයෙහි හුරු බව යන ආදී වර්තාංගයන් හෙළිකෙරෙන වෘත්තාන්ත සමූහයකි. ඒ වෘත්තාන්තයන් ඒ ඒ තැනට උචිත වර්ණනයන්ගෙන් හැඳින්වීමෙන් හෙළිවන්නේ ගුරුඵගෝමීහුගේ ශ්‍රේෂ්ඨ කවිත්වය ය.”⁵

අමාවතුර කතුවරයාගේ ආකෘතිය පිළිබඳ මාර්චින් වික්‍රමසිංහයන්ගේ ඉහත නිර්වචනයෙන් ද පැහැදිලිවම පෙනෙන්නේ කිසිදු තැනෙක තම අනුපිළිවෙළ නොසිඳ ග්‍රන්ථාවසානය තෙක් ම රැකගෙන ඇති බවයි. එහි කිසිදු තැනෙක දුර්වලතාවක්, හීන ගතියක් දැක්ක නොහැකිය. අදාන්තයන් දමනය කිරීමේ වස්තු විෂය තෝරා ගැනීමේදී ද කතුවරයා තම තීක්ෂණ පරිකල්පනය මනාව යොදාගෙන ඇත. බුදුන්ගෙන් දැමුණු සත්ත්වයන් මේ මේ කොටසට පමණක් සීමා නොවිය යන අදහස පාඨකයාට ඒත්තු ගැන්වීමට අදාළ කතා

පුවත් තෝරා ගැනීමේදී ද කතුවරයා සිය පාණ්ඩිත්වය විෂද කරවා ඇත.

“බුද්ධ කාලයේ ඉන්දියාවේ සිටි සැඩොල්, මානවක, ගෘහපති, බමුණු, රජ ආදීන්ගේ චරිත හා ඔවුන් හික්ම වූ අයුරු දක්වා ඇත. මෙවැනි පිරිසක් තෝරා ගත්තේ බුද්ධ කාලීන ඉන්දියාවේ සියලු කුල ගෝත්‍රවලට අයත් වූනුත් රාජ රාජ මහාමාත්‍යවරුනුත් බුද්ධ බලයෙන් දැමුණු බව දැක්වීම සඳහාය. එදා පැවැති වර්ණ භේදය ද සංක්‍රමණය කළ අයුරු එයින් කියන්නට උත්සාහ ගෙන තිබේ. ගිහි සමාජය පමණක් නොව බෞද්ධ නොවූ පැවිදි සමාජය ද බුදු රජහු ඉක්මවූහ. සෙසු ආගමික පූජකයන්, නායකයන් ද දැමූ පරිදි දැක්වීම සඳහා තාපස, පරිබ්‍රාජක, දිගම්බර, ජටිල, හික්ෂු යන පූජකයන්ගේ ප්‍රවෘත්ති ද ඇතුළත් කළහ. ගුරුභවුන්ගේ ජීවත් වූ සමයේ නොව බුද්ධ කාලීන ඉන්දියාවේ ජීවත් වූ ආගමික පූජක පක්ෂ සියල්ල ම මෙයට ඇඳා ගත්තේය. එසේම එදා ජීවත් වූ මිනිසුන්ගේ පුද පූජාවන්ට සැලකිල්ලට හා සම්මානනයට පාත්‍ර වූ නාග, යක්ෂ, අසුර, දේව, බ්‍රහ්ම අමාත්‍යසික පුද්ගලයන් ගැන ද කරුණු ඇතුළත් කෙළේය. කරුණු රැස් කිරීම, ඉදිරිපත් කිරීම හා එය සකස් කළ අන්දම ගැන සලකන විට මේ කර්තව්‍යවරයා ඒ අතින් ඉතා දක්ෂයෙකු බව කිව යුතුය.”⁶

පාඨක පිරිස

කතුවරයා සිය ග්‍රන්ථ ප්‍රතිඥා පාඨයේදී තම පාඨක පිරිස පිළිබඳව ද සඳහන් කරයි. “නොවියන් හුදී ජනන් සඳහා” යනුවෙන් පාඨක පිරිස හඳුන්වයි. මෙහි නොවියන් යනු සිය භාෂාව පිළිබඳ අල්පාවබෝධය නොව පාලි සංස්කෘත ආදී මව් භාෂාවන් පිළිබඳ අවබෝධය අඩු පිරිස්ය.

“නොවියන් හුදී ජනයන් සඳහා ග්‍රන්ථයක් ලිවීම එතරම් පහසු කාර්යක් නොවේ. ත්‍රිපිටක පාළියේ තැනින් තැන

එන රසවත් කථාවන් එක් රැස්කොට ඒවා සිංහලට වුවමනා පරිදි කපා කොටා මට්ටම් කොට ගෙන රචනාවලියකි අමාවතුර. එහි එන හැම කථාවක් ම ත්‍රිපිටක සාහිත්‍යයෙන් ද දත හැකිය. පාළි පොතකින් හොඳට අසා දැන පුරුදු කථාවක් වුව ද අමාවතුරෙහි එය දැක්වෙන්නේ අමුතුවම නිර්මාණයක් ලෙසටය.”⁷

පාළි භාෂාවෙන් ත්‍රිපිටක අධ්‍යයන කරගත නොහැකි සත්පුරුෂ ධර්මකාමී පිරිස වෙනුවෙන් අමාවතුර ලියා ඇත. සියබස පිළිබඳ හසල දැනුමක් ඇති රසවත් කථා කියවා ඒ තුළින් ධ්වනිත අර්ථ රසය උකහා ගත හැකි පිරිසක් නොවියන් හුදී ජනන් යනුවෙන් ආමන්ත්‍රණය කොට ඇත. ඔවුහු බුද්ධිමත්හු වෙති. සරල නොවූ අමාවතුර බස ග්‍රන්ථ ව්‍යවහාර ගත භාෂාවට සමීපය. එවැනි බසක අපේක්ෂාද්‍රව්‍යණය හුදෙක් බුද්ධිමතුන් වෙනුවෙන් ම වූයේ විය.

“පාලි රීතිය ගුරු කොටගත් ගුරුභවුන්ගේ අතින් හැඩ ගැසුණු දේශීය මාර්ගයක් ලෙස සැලකිය යුතු අමාවතුර රීතිය කවර බසක වුව ද උසස් සරල රීතියට දෙවන නොවන්නකි. අමාවතුර රීතිය එකල උගතුන් කථා කළ බසට නොව ග්‍රන්ථාරූඪ රීතියට හුරු වූවකි. අමාවතුර කියවන බුද්ධිමතෙකු තුළ හටගන්නේ බුද්ධියෙන් එළිය වූණු විසිතුරු ලොවකට පිවිසියෙකු තුළ ඇතිවන අදින හැඟීමය.”⁸

මේ විවාරක මතවාදයන්ගෙන් පැහැදිලි වන්නේ අමාවතුර පාඨක පිරිස වනාහි සියබසින් රචිත ග්‍රන්ථ කියවා අසා අපේක්ෂාද්‍රව්‍යණය කරගතහැකි උගත් පිරිසක් බවයි. කතුවරයා නොවියන් යනුවෙන් සිය පාඨක පිරිස හඳුන්වා ඇත්තේ පාලි භාෂාව පිළිබඳව අවබෝධය ඇති අය මිසක සියබස පිළිබඳ අනවබෝධ ඇත්තන් නොවන බව ග්‍රන්ථාගත පුවත් හා රචිත භාෂාව, ශෛලිය පිළිබඳව විමර්ශනය කරන විට පැහැදිලි වේ.

රීතිය

කතුවරයා සියබසින් ග්‍රන්ථය රචනා කිරීමට යොදාගන්නා රීතිය සැබෙවි රීතියකි. වචන ඉතා අරපරෙස්සමෙන් යොදා ගන්නා කතුවරයා එයින් මනාව ප්‍රයෝජන ගනියි. කිව යුත්ත ඉතා ම කෙටියෙන් එහෙත් අතර්ථද්‍රව්‍යණයට හානි නොවන ලෙස බස යෙදීමේ දී අමාවතුර රීතියට සමීප විය හැකි වෙනත් එකදු ග්‍රන්ථයක් හෝ හෙළ සාහිත්‍යයෙන් සොයා ගැනීමට නොහැකිය. විද්‍යාවකුචර්තීන්, ධර්මසේන හිමියන් මෙන් විස්තරාත්මක රචනා රීතියක් ගුරුචගෝමීන්ගේ අමාවතුරින් දැකිය නොහැකිය. තමන් යොදා ගන්නා පද කීපයකින් විශාල අර්ථ පරිසරයක් මවාපෑමෙහි සමත් රචනා රීතියකි, අමාවතුර රචනා රීතිය.

“පාලි ග්‍රන්ථයෙහි ආ පෙළට ඉතා ළංව ගිය හෙළ බසකින් අමාවතුර ලියවී ඇති බව කීම නිවැරදිය. පාලි පාඨයෙහි ආ අදහස අඩු වැඩි නොකොට හෙළ බසින් තැබීම අමාවතුර රචනයෙහි ඔහු ගත් මගය. තමන් නිපද වූ උපමාවක් හෝ විස්තරයක් හෝ ඔහු අමුතුවෙන් එහි එක් කොට නැත. බුත්සරණෙහි හෝ රත්නාවලියෙහි කතුවරයා හෙළ බසින් අටුවාහි ආ කථා හෙළ බසට නැගීමේදී එය රසගන්වනු සඳහා ඔවුන්ගේ ම උපමාත් යෙදූහ. අදහසුන් පුළුල් කළහ. ගුරුචගෝමීහු එසේ නොකරති. හෙළ බසින් ලියවුණු පාඨය ස්වාධීන වූ සරල හෙළ බසින් යොදමින් ඒ අදහසෙහි කිසිදු අඩුවක් හෝ වැඩියක් නොවන අයුරින් සිය බසට නගා දුහ. එය පෙළබස් වහර හෙළබස් වහරට නැගීමෙහි ඔහු තුළ වූ උපත් සපන්තමය. බැරි කමෙක් නොවේ. එසේ ඇවැසි තන්හි වස්තු විකාශනය කොට රස කථා හෙළබස් වහරින් අනුවාද ලිවීමෙහි ද ඔහු ගජ සමතෙකු බව ධර්මප්‍රදීපිකාවෙහි සුලු කළිඟු කථාව ම සාධක කොට දක්වනු හැකිය.”⁹

අමාවතුර රචනා රීතිය හෙළබසින්ම රචිත වූ නමුත් කතුවරයාගේ භාෂා පටුත්ත්වයක් එමගින් කියාපාන්නේ නොවේ. ඔහුගේ ම ධර්මප්‍රදීපිකාවෙන් දිස්වන්නේ සකු බසෙහි හසල දැනුමයි. හෙළ බසෙහි තරම විදහා දක්වන්නට අමාවතුර රචනා රීතිය මෙහෙය වූයේ කිව යුත්ත පද දෙක තුනකින් සරලව එහෙත් ගාමිහිරවත් අත්‍යවශ්‍යවත් දැක්වීමෙහිලා අමාවතුර බස තරම වෙනත් බසක්, රචනා රීතියක් වෙනත් සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයකින් හමු නොවෙයි.

“කියයුතු දෙය ඉතා කෙටියෙනුත් පැහැදිලිවත් කිය හැකි උගතුන්ගෙන් ගුරුචගෝමී අග්‍රගණ්‍යය. වෙනත් ග්‍රන්ථ කාරයකුට පිටු ගණනාවකින් වුවද කියවා නිමකර ගත නොහැකි වර්ණනයක් ගුරුචගෝමී වැකි කීපයකින් වඩා ව්‍යක්තව කියයි. සරල කෙටි ශෛලියක් ප්‍රිය කළ ග්‍රන්ථ කාරයන් අතුරෙන් ගුරුචගෝමී තරම් මුදුනට නැංගෙක් අද දක්වාත් සිංහලයට පහළ නොවීය. කෙටිවූත් සරලවූත් පද තුන හතරකින් ඔහු රසවත් වැකියක් මවයි. එවැනි වැකි කීපයකින් මහා දිග පුවතක් හකුලා කීම ගුරුචගෝමීන් තුළ පිහිටි අපූරු දක්ෂකමකි.”¹⁰

බුද්ධිකාය සංවර්ණනාව

පුරිසදම්මසාරථී වැනි ගුණයක් වර්ණනා කරන තැනෙකිහිදී බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය ගැන වර්ණනා කිරීමට ලැබෙන අවකාශ ඉතා ම සීමිතය. ලද අවකාශයෙකිහිදී කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය සංවර්ණනාව සඳහා ඉඩ සලසා ගනියි. බුදුන් වහන්සේ වෙතින් දමනය වූ යම් සත්වයෙකුගේ මුවට නංවන වදන්වලින් විටෙක බුදුන් වහන්සේගේ රූප ශෝභාව ගැන හඳුන්වයි. ස්වසන්තාන දමන කතාවේදී කතුවරයා සිදුහත් බෝසතුන්ගේ චරිත කතාව කියන අතරතුර උන්වහන්සේගේ රූපකාය පිළිබඳ ඉතාමත් කෙටියෙන් ප්‍රකාශ කරයි. කාලදේවල තච්ඡා බෝසතුන් දක මවුන්ගේ රූප සම්පත්තිය විමසන අවස්ථාවේදී “ඔහු බෝසතුන්ගේ රූප සම්පත්තිය දක” යනුවෙන්

ප්‍රකාශ කරයි. එමතු දු නොව නොව කුමාරයාණන්ට නම් තබන අවස්ථාවේදී ශරීර ලක්ෂණ බලන තෙමින්තකයන්ගේ ඇසට පෙනෙන ශරීර ශෝභාව මෙසේය.

“සන්දෙනෙක් බෝසතාණන් වහන්සේගේ දෙතිස් මහ පුරිස් ලකුණු දක මේ දරු ගිහිගෙයි සිටියේ සක්විති රජ වෙයි. පැවජ් වුව බුදුවෙයි.”¹¹

“නදුන් උයන් වන් සක්දෙව් රජහුගේ ලිලායෙන් උයන් කෙළි කෙළැ”¹²

යන වර්ණනා කුලින් අපට පෙනෙන්නේ කතුවරයා ප්‍රස්තුතයට අදාළ පරිදි සිදුහත් කුමරුගේ රූප සම්පත්තිය ගැන ඉතා කෙටි වර්ණනා ඉදිරිපත් කර ඇති බවයි. එයද පාලි ග්‍රන්ථ ඇසුරෙන් ඉතාමත් සංක්ෂිප්තවය. මෙහිදී අපගේ අවධානය යොමු විය යුත්තේ සිදුහත් බෝසතුන්ගේ රූපකාය පිළිබඳ වර්ණනා කෙරෙහි නොවන බැවින් බුද්ධකාය සංවර්ණනාව පිළිබඳ සඳහන් තොරතුරු විමසා බැලීමයි. බුදුන් වහන්සේ ඉසිපතනයට වැඩ දම් දෙසා අවසන්හි ක්‍රමයෙන් රජගහ නුවරට වඩින්නේ එහි අතුරු සිදුරු නැතුව ඒකරාශී වූවන් බුදුන් වහන්සේගේ රූපය දෙස බලා සතුටු වන අයුරු අමාවතුර කතුවරයා දකින්නේ මෙසේය.

“අලුයෙහි බුදුන් දුටු කුටුම්භ අටලොස් කෙළක් රජගහ වැසියෝ බුදුන් දක්නට උදයාම නුවරින් නික්මයටි වන උයන් ගියෝ. මහජනයෝ තමන්ගේ ඇස් පසුරෙන් බුදුන්ගේ රූ මුහුදු පිහිනා පරතෙර නො දැක්කහොත් මෙසේ දෙතිස්වර ලකුණෙන් සැදුම් ලද අසු අනුවාංජනයෙන් දිලිසෙන බුදුන් බඳ බලන මහජනා ...”¹³

බුදුන් වහන්සේගේ රූප සම්පත්තිය මහාසාගරයකි. එතනට රැස් වූ ජනතාවගේ ඇස් වනාහි කුඩා පහුරකි. ගොර බිරම් මහ සයුර කුඩා පහුරකින් කෙසේ නම් තරණය කළ හැකිද?

රූපකාලංකාර යොදා ගනිමින් කතුවරයා මෙහිදී දක්වා ඇති බුද්ධකාය සංවර්ණනාවෙහි කිසිදු අඩුවක් නම් නොපෙනේ.

බ්‍රාහ්මණ දමන කතාවේදී කතුවරයා බුදුන් වහන්සේ දක්නට යන බමුණන්ගේ මාර්ගයෙන් කුටදන්ත බ්‍රාහ්මණයාට බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ කියවයි. එහිදී බුදුන් වහන්සේගේ කුල පරම්පරාව මෙන්ම රූප සම්පත්තිය ගැනද ඉතා කෙටි වර්ණනාවක් දක ගැනීමට පුළුවන.

“මෙසේ මහත් ධන පියා පැවිජ් වූයේය. තුරුණු වියෙහි සොදුරු යොවුනෙහි ගිහි ගෙයින් නික්මැ ගොස් පැවිජ් වූයේයැ. මව්පියන් නොකැමති සේ කඳුළු මුසු මුහුණු ඇති නැයන් වලප්වා පැවිජ් වූයේයැ. අභිරූපයැ. දර්ශනීයයැ. ප්‍රසාද ජනකයැ. පැහැ සපුවෙන් උපේතයැ. මහබඹහු සෙයින් දිලිසෙයි. රාහු අසුරිදුහු දු පමණ නො ගත හැකි අපමණ අවකාශ ඇත්තේයැ... ඉතිපි සො හගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධො යනා දි යසගොස්දස දෙසෙහි පතළේයැ. හේ සුපිහිටි පතුල් ඇ දෙතිස් මහා පුරිස ලකුණින් සැදුනේයැ... සිවුවනක් පිරිස් දුටුකල ඔහුනට ලහිරි රසින් පුබුදනා පියුමක් සෙයින් මුව පියුම් විකසිත වෙයි. පුන් සඳක් බුදු සොම් මුහුණ ඇතිවෙයි.”¹⁴

කෙටි රීතියකින් වුවද කතුවරයා ඉතාමත් අංග සම්පූර්ණ රූ ගුණ වර්ණනයක යෙදී ඇත. විශේෂයෙන්ම බුදුන් වහන්සේගේ එම රූපකාය සම්පත්තිය වර්ණනාවට කතුවරයා සීමිත වචන ප්‍රමාණයක් යොදා ගෙන ඇත. “අභිරූප” “දර්ශනීයයැ” “ප්‍රසාද ජනකය” “පැහැ සපුවෙන් උපේතයැ” යන වදන් පමණක්ම රූපකාය සංවර්ණනාව උදෙසා ප්‍රමාණවත්ය. එහි අඩු නොවන වර්ණනාවක තරම ගැබ් වී ඇත.

මානවක දමන කතාවේදී බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී රන්වන් සිරුරෙහි ස්වභාවයේ තරම දක්වන්නට අවස්ථාවක් යොදා ගෙන ඇත. බුදුන් වහන්සේ හා වාදාරෝපණය සඳහා පැමිණි සච්චකගේ සිරුරෙන් ස්වේද වැගිරෙන්නට වූ කල්හි බුදුන් වහන්සේ තමනට එවැනි අන්තරායක් නොවන බව තත් ජනකායට දක්වන්නේ මෙසේය.

"මාගේ ශරීරයෙහි වූ කලා ස්වේද දැන් ඇත්තේ නොවෙයි. බුදුහු ඒ පිරිස රන්වන් සිරුර දැක්වූහු හැම සිරුරු දැක්වූවාහු නොවෙති. බුදුහු ගැටවටු ගන්වා පිළිසන් සිරුරු ඇතිවැ පිරිසදම් දෙසති. දෙසන්නාහු ගැලයෙන් සිවුරු සතර ගලක් පමණ තෙතට බැහුහු. බැහු විගස රන්වන් රස් පුඤ්ජ පුඤ්ජවැ රන් මිනිගයක් බඳු ගලය පැදකුණු කෙරෙමින් අහස දූව ගත්හු"¹⁵

විදුලිය කලබක් සෙයින් බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරය දිලිසෙන්නට විය. එය දම්සභා මණ්ඩපයේ උන් පිරිසට පමණක් දැනෙන ආලෝකයක්ද නො විය. එම ආලෝකය අහස දක්වා පැතිර ගිය ආකාරය කතුවරයා වර්ණනා කරන්නේ බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී රූපකාය සංවර්ණනාවක යෙදෙන ආකාරයෙනි. තවද, කතුවරයා මුලින් සච්චක බ්‍රාහ්මණ තෙමගේ ශරීරයේ විපර්යාසය දක්වා අනතුරුව බුදුන් වහන්සේගේ එවැනි විපර්යාසයක් නැති බව දැක්වීමෙන් අපේක්ෂිත වර්ණනාව තව තවත් හරවත් කර ගනියි. "තා නළලින් ගැලූ ඇතැම් ස්වේද බිඳු පොද උතුරු සඵ විනිවිද ගොස් බිම හෙයි" මේ ප්‍රකාශය තුළින් කතුවරයා දක්ෂ ලෙස බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය සම්පත්තිය ගැන කියන්නට ඉඩ හසර ලබාගෙන ඇත.

තවද අමාවතුරෙහි දී බුදුන් වහන්සේ විසින් නිර්මිත බුදුන් වහන්සේ නමක් ගැන හික්ෂු දමන කතාව තුළ දක්නට ඇත. ඒ අවස්ථාවේදී ත් කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය සංවර්ණනාවක යෙදෙන්නට ඉඩ ප්‍රස්තා ලබා ගෙන ඇත. බුදුන් වහන්සේ තමාගේ ම රූපයෙන් යුක්ත වූ බුද්ධ රූපයක් මවන කල්හි එහි රැස්ව හුන් දෙවියන්ගේ සිත් තුළට වැදගත් සිතුවිලි තුළින් බුදුන් වහන්සේගේ අසමසම රූපකාය පිළිබඳ තරමක් හෝ අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට පාඨකයාට ඉඩ ප්‍රස්තා ලබා දී ඇත.

"දෙවියෝ ඒ දක අනෙක් සදෙක් නැගෙයි කිහු. සඳ පියා එත් එත්. සඳ නොවෙයි හිරෙක් නැගෙයි කිහු. වැලිදු ආසන්නව එත් එත් හිරෙක් නොවෙයි. එක් දිව්‍ය විමානයකැයි කිහු. වැලිදු ආසන්නව එත් එත් දිව්‍ය

විමානයෙක් නොවෙයි එක් දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් කිහු. වැලිදු ආසන්නව එත් එත් දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් නොවෙයි මහ බඹෙකැයි කිහු"¹⁶

දෙව් බබුන් පමණක් නොව හිරු සඳුගේ තේජස් වුවද බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයේ අබැටැක් තරම් නොවන තරමට තවත් වර්ණනා අවශ්‍ය නොවන්නේය. නිර්මිත බුදුන් වහන්සේ හා බුදුන් වහන්සේ අතර රූපකාය සම්පත්තියෙන් කිසිදු වෙනසක් නොදක්නා බව අනතුරුව එන වර්ණනාවෙන් දක ගැනීමට පුළුවන. ගුරුඵගෝමීන් ඉතාමත් සංකෘෂිත රීතියකින් කරන බුද්ධකාය සංවර්ණනාව ඉතාමත් ප්‍රශස්තය. සීමිත වචන ප්‍රමාණයක් යොදා ගත්තද එමගින් කෙරෙන විස්තර වර්ණනය සුවිශාලය. සවණක් ගණ බුදු රැසින් තුන්ලොව ඒකාලෝක වූ ආකාරය කියන කතුවරයා එමගින්ද බුදුන් වහන්සේගේ රූප ශ්‍රී සම්පත්තිය ගැනම කියයි.

"බුදුනගේ දෙතිස් මහ පුරිස් ලකුණැ නිර්මිත බුදුනගේ දෙතිස් මහ පුරිස් ලකුණු. බුදුන් සිරිරිත් සවණක් රස් නික්මෙයි. නිර්මිත බුදුනුදු සවනක් රස් නික්මෙයි. බුදුන්ගේ ශරීරයෙන් රස් නික්ම නිර්මිත බුදුන්ගේ ශරීරයේ පහරි. නිර්මිත බුදුන්ගේ ශරීරයෙන් රස් නික්ම බුදුන්ගේ ශරීරයෙහි පහරි. දෙබුදුන්ගේ ශරීරයෙන් නික්මුණු රස්හු අකනිටා බඹලොව දක්වා නැගී බව අග මැඩ සළා දී බැස සක්වලැ ගල් මුදුනෙහි පැහැර පොළෝ තෙලෙහි දස දිසා පහයමින් වඩිත්. සක්වලගබ රුවන්මුවා වක්නේනැස් ඔත්දා ගෙකක් සෙයින් දිලියේ."¹⁷

බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයෙන් නික්මුණා වූ සවනක් ගණ බුදු රැස් අකනිටා බ්‍රහ්මලෝකය දක්වා දිවගිය අයුරු එමගින් විස්තර කෙරෙයි. භවාග්‍රය මැඩගෙන චක්‍රවාල පර්වතයෙහි පැහැර වැද මුළු පොළෝ තලයම ඒකාලෝක කරන්නට බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී සවනක් රැස් මාලාවෝ සමත් වූහ. කොතෙක් හිරු නැගුණද, කොතෙක් සඳු නැගුණද, ඒ සියලු රශ්මි

කදම්බයන් බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයෙන් නැගෙන්නා වූ ආලෝක ධාරාවන් හා සමතැන් නොගත්තේමය. බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී රූපකාය සම්පත්තිය වර්ණනා කිරීමට තවත් වර්ණනාවක් අවශ්‍ය නැත.

අමාවතුර බුදුන් වහන්සේගේ "පුරිසදම්ම සාරථී" ගුණය මතුකොට දක්වීමට රචිත ග්‍රන්ථයක් බැවින් එහි බොහෝ දුරට බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී රූපකාය සම්පත්තිය ගැන වර්ණනා කිරීමට අවකාශ ලබා නොගනී. යම් අවස්ථාවක් වෙතොත් ඉතාමත් සීමිත වචන ප්‍රමාණයක් යොදාගෙන අසීමිත ලෙස බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය ගැන වර්ණනා කිරීමට පසුබට වී ඇත්තේද නොවෙයි. විශේෂයෙන්ම කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය සංවර්ණනාවේ යෙදෙන අවස්ථාවේදී ක්‍රම කීපයක් උපයෝගී කරගෙන ඇති බව පෙනෙයි. ඒ අතර විටෙක බුදුන් වහන්සේගේ මැදිහත් වීමෙන් ශ්‍රී රත්වත් ශරීරය පෙනෙන්නට සැලැස්වීමෙන්ද තවත් විටෙක රැස් ව උන්නා වූ ජනතාවගේ මුවට රුවගුණ වැනීමේ පද යෙදීමෙන්ද තවත් විටෙක කතුවරයාගේ මැදිහත්වීම තුළින්ද ඒ අවස්ථාවන් උදාකරගෙන ඇත. අමාවතුර කතුවරයා ග්‍රන්ථය ආරම්භ කරන්නේ නිවැරදි ආකෘතික පරිසමාප්ති රීතියක් ප්‍රකට කරවන ප්‍රතිඥා පාඨයකිනි. එබැවින් තත් ප්‍රතිඥා පාඨයට හානි කරන කිසිදු වැනුමක් හෝ යොදා ගන්නට ඔහු අකමැති විය. එබැවින් අමාවතුරෙහිදී බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය සම්පත්තිය පිළිබඳ විස්තර වර්ණනා බොහෝ කොට දක්නට නොලැබේ. යම් අයුරකින් අවස්ථාවක් ලදද එයත් ඉතා ම සීමිත වචන ප්‍රමාණයකින් දක්වීමට කතුවරයා වගබලාගෙන ඇති බව පෙනෙයි. කෙටි රීතියට එය අනුගත කර ගනිමින් දක්වන්නා වූ රුව ගුණ වර්ණනාවල හරයෙහි කිසිදු අඩුවක්ද දක්නට නොලැබේ. අනවශ්‍ය වාග් බාහුලයනාවෙන් තොර වූ අමාවතුර තුළින් විස්තරාත්මක රූපකාය සංවර්ණනාවක අවස්ථා දැක ගැනීමට නොහැකිය.

ධර්මකාය සංවර්ණනාව

ගුරුඵගෝමීන් අමාවතුරෙහිදී බුද්ධ වර්තය වස්තු විෂය කර ගත්ත ද ඇතැම් තැනකදී බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තියෙහි ගාමිහිරත්වය ඔප් නැංවෙන පරිදි තම රචනාව මෙහෙයවා ඇත. ඔහු ග්‍රන්ථයට මුලින් ම දෙන ප්‍රතිඥා පාඨය දෙස විමසිලිමත්ව බැලීමේදී පැහැදිලි වන්නේ බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තියට අදාළ බුදු ගුණ ඇතුළත් ගුණවාචි පද තෝරා ගැනීමට උත්සුක නොවූ බවයි.

"ඉතිපිසො භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධො.... යනු විස්තර කරත්, බුදු ගුණ අනන්ත වන බැවින් නවගුණ හැම කියත් නොපිළිවනින් එහි "පුරිස දම්මසාරථී" යන පදය ගෙනැ"¹⁸

බුදු ගුණ සියල්ල ප්‍රකාශ කිරීම උගහට බව දත් කතුවරයා "පුරිසදම්ම සාරථී" යන පදය පමණක් වස්තු විෂය කොට ගෙන ඇත. විෂම පුරුෂයන් හා සත්වයන් දමනය කරන්නට යෙදුණු ඇතැම් තැනකදී බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තිය පිළිබඳ යම් විස්තරයක් කරන්නට කතුවරයාට අවකාශ ලදොත් එතැන්හිදී කතුවරයා තම රචනා රීතියට අනුගතව බුදුන් වහන්සේගේ ඒ ධර්මකාය සම්පත්තියෙහි විශේෂත්වය එළි දක්වා ඇත.

ගුරුඵගෝමීන් අමාවතුරෙහිදී බුදු ගුණ කියන්නේ ධර්මපුද්ගිකාවෙහිදී මෙන් නොව ඉතාමත් කෙටියෙනි. එමෙන්ම තමන් කියන දෙය ඉතා කෙටියෙන් කිය යි. වෙනත් කතුවරයන් බුදු ගුණ ගායනයේදී ඉතා විසිතුරු කොට වර්ණනා කළත් අමාවතුර කතුවරයාට ඒ වර්ණනා මාර්ගය ප්‍රිය නොවූ සේය. ප්‍රතිඥා පාඨය සිහියේ තබාගත් අමාවතුර කතුවරයා කුමන වර්ණනාවකදී වුවත් එයින් බැහැර වීමට උත්සාහ ගෙන නැත. ඒ වර්ණනා මාර්ගය නිසාම අමාවතුර කතුවරයාගේ බුදු ගුණ ගායනයෙහි විශේෂත්වයක් දැක ගැනීමට පුළුවන.

"අමාවතූර සිංහල සාහිත්‍ය ප්‍රේමීන්ගේ සැලකිල්ලට භාජන වූයේ බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ කියැවෙන අමා දහරක් වන නිසාම නොවේ. බුදුන්ගේ ගුණ මහිමය විසිතුරුවට දැක්වෙන අන්‍ය සිංහල ග්‍රන්ථ රාශියක් ඇති බැවිනි. එහෙත් මෙහි බුදු ගුණ කියැවෙන්නේ අන්‍ය ග්‍රන්ථවල දැක්වෙනවාට වඩා වෙනස් ලෙසකිනි. ඒ බුදු ගුණ කියන සැටියෙන් ම අමාවතූර කතුවරයන්ගේ අසදාශ රචනා ශක්තිය වටහා ගත හැකිය."¹⁹

මහාවාර්ය, ආනන්ද කුලසූරිය මහතා මෙයින් අදහස් කළේ ගුරුළුගෝමීන්ගේ රචනා ශෛලියේ විශේෂත්වය දැක්වීම වුවත්, එමගින් කතුවරයා බුදු ගුණ ගායනා කළේ කිනම් නියරක් අනුව යමින්ද යන්න අවබෝධ කර ගැනීම උගහට නොවේ. කතුවරයා තම අභිමතයට අනුගතව බුදු ගුණ කියූ සැටි එයින් ධ්වනිතය.

කතුවරයා ධර්මය කියන්නට යොදාගත් මග ගැන මහාවාර්යතුමා පැහැදිලිව නො කියා "වෙනස් මගක්" යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ කතුවරයා යොදාගත් ප්‍රතිඥා පාඨය හා ඒ ප්‍රතිඥාවට අනුගතවන ලෙස යොදාගත් රචනා රීතියයි. ත්‍රිපිටක ධර්මයේ සඳහන් ඇතැම් ධර්ම කොටස් විස්තර කරන අවස්ථා යෙදුණත් කතුවරයා ඒ ධර්ම කොටස් ඒ ආකාරයෙන්ම පිටක ග්‍රන්ථයන්ට සමීපව තම ග්‍රන්ථයට ඇතුළත් කරගෙන ඇත. තම වර්ණනාවන් ඒ තුළට බහාලීම කතුවරයාගේ අභිප්‍රාය විය.

"ගුරුළුගෝමී පාලියෙහි දැක්වුණු ධර්මය එලෙසින්ම දැක්වූවා විනා ඒ සඳහා තමන්ගේ උපමා වර්ණනා ආදී කිසිවක් නොයෙදුවේය."²⁰

ධර්මප්‍රදීපිකාව පුරාවට ගැඹුරු ධර්මය ගැඹුරු සංස්කෘත වචන මිශ්‍රණයෙන් ඉදිරිපත් කිරීමට ගුරුළුගෝමීන් ගත් උත්සාහය අමාවතූරෙහිදී දරා නැත. "විෂම සත්වයන් දමනය" කිරීම පිළිබඳව කියන්නට යෙදුණු අමාවතූර කතුවරයා තම වස්තු විෂයට අදාළ වන ධර්ම කොටස් හා ඒ සඳහා බුදුන් වහන්සේ තම ධර්මකාය සම්පත්තිය යොදාගත් ආකාරය පිළිබඳව යම් යම් සිද්ධි හා අවස්ථා වෙතොත් ඒ අවස්ථාවන් ගෙනහැර දැක්වීමට

පසුබට වී නොමැත. පරිච්ඡේද දහඅටකින් සමන්විත අමාවතූර තුළ සත්වයන් දමනය කොට ඇති අයුරු දැක්වෙන අතර ඒ සඳහා බුදුන් වහන්සේ සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය බලය ම යොදා නොගත් අතර ධර්මකාය සම්පත්තිය ද යොදාගත් තැන් දක්නට ඇත. එවැනි තැන්වලදී කතුවරයා බුදු-බණ්ණහි විශේෂය දක්වයි.

විෂම පුරුෂයන් හා සත්වයන් දමනය කරන්නට බුදුන් වහන්සේ තම ධර්මකාය සම්පත්තිය යොදාගත් බව අපි ඉහතදී සාකච්ඡා කළෙමු. ඒ ධර්මකාය සම්පත්තිය යොදාගත් ආකාරය ද ක්‍රම කීපයකින් යුක්ත ය. බුදුන් වහන්සේ සෘජුවම ධර්මය දේශනා කිරීමෙන්, සම්මුඛ සාකච්ඡා කිරීමෙන්, ප්‍රශ්න විචාරාත්මක න්‍යායයෙන් හා සංවාද පැවැත්වීමෙන් යනාදී ක්‍රමෝපායයන් තුළින් ධර්මය අවබෝධ කරවීමට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ක්‍රියාත්මක වූහ. අමාවතූරට තෝරාගෙන ඇති ඇතැම් කථා වස්තු තුළ මේ ක්‍රමවේදයන් දක්නට ඇත. බුදුන් වහන්සේ විටෙක විෂම සත්වයෙකු දමනය කරන්නට මුලින් සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය බලය යොදාගෙන ඒ තැනැත්තාගේ මන් ඔද බිඳීගිය කල්හි ධර්මය දේශනා කරත්. ඒ ධර්මය දේශනා කරන්නේ විටෙක ප්‍රශ්න විචාරාත්මක ස්වරූපයෙන් වන අතර තවත් විටෙක සංවාද ස්වරූපයෙනි.

පරිච්ඡේද දහ අටකින් යුත් අමාවතූරෙ දෙවන පරිච්ඡේදය තම් කොට ඇත්තේ "ස්වසන්නාන දමන" යනුවෙනි. මේ පරිච්ඡේදය අවසානයට කතුවරයා බුදුන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත් ඒ උතුම් ධර්මකාය ගැන කෙටි විස්තරයක් ඉදිරිපත් කොට ඇත. මාර පරාජය කොට සිදුහත් බෝසනාණන් වහන්සේ බුද්ධත්වය ලබාගත් බවත් එවිට සක්වල දොළොස් වතාවක් ගුගුරුවා කම්පිත වූ බවත් ඉතා කෙටියෙන් නමුත් අර්ථ විස්තර ඇතිව ප්‍රකාශ කරයි. දස දහසක් සක්වල කම්පිත වූයේ බුදුන් වහන්සේ ඒ අවබෝධ කරගත් උතුම් ධර්මය නිසාවෙනි.

"මෙසෙයින් දස දහසක් ලෝධාවැසි දෙව් බහුතූ සතුටු සොම්නස් වූ ජය මගුල් ගොහමින් ගඳමල් ගෙණෑ අවුදු මහසත් පිරිවැරූහ. මෙසෙයින්මහා පුරිසා හිරි

නො ඉප්පෙන තුරු මාර විජය කොට පෙරයමිනි නො එක් ඉකුත් දැ කෙළ සුවහස්නි නොපැකිලෑ පවත්නා පුවේනිවස් නුවණ ලදින් මැදුම්යමිනි අනත් අපරි සේ ලෝධාහි තමන් තමන් කළ කැමිත් දුක් විදිනා සුව විදිනා සතුන් නිරව සෙස්නෙන් දක්නා දිවසක් නුවණ උපයා, අලුයමිනි දොළොස් අගින් යුත් පිළිසමුපා වටවිටව විසින් අනුලොම් පිළිලොම් විසින් සිමිදුන් සිමිදුන් දස දහසක් සක්වලා දිය පොළොව අවසන් කොට දොළොස් විටෙක කම්පිත වියැ. මහසත් වනාහි දස දහස් ලෝධා ගුගුරුවා අරුණු නැගෙන වේලෙහි සවි කෙලෙස් පහා බුදු වී.”²¹

බුදුන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත් ඒ උතුම් ධර්ම රත්නයේ ආනුභාවයෙන් දස දහසක් ලෝක ධාතු ප්‍රකම්පිත විය. ත්‍රි විද්‍යා ඥානය අවබෝධයෙන් ලත් බුද්ධත්වය පිළිබඳ බුදුන් වහන්සේ මෙනෙහි කරත් කරත් දස දහසක් සක්වල සියලු තැන් කම්පිත වූයේ ඒ සද්ධර්මයේ ගුණ බල මහිමයෙන්ය. කතුවරයා මෙහිදී වැඩි වචන ප්‍රමාණයක් භාවිත නො කරයි. එහෙත් බුදුන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත් ධර්මකාය සම්පත්තියේ ලක්ෂණයන්ගේ අඩුවක් ද නො දුන්. ඉතා සීමිත වචන ප්‍රමාණයක් වුවත් ධර්ම රත්නයේ ගාමිහිරත්වය හා ශ්‍රේෂ්ඨත්වය මනාව නිරූපිත කොට ඇත.

ගහපති දමන කතාවේදී බුදුන් වහන්සේ හා උපාලි සිටු පුත්‍රයා අතර ඇති වූ ධර්ම සාකච්ඡාව හා ඒ සාකච්ඡා මාර්ගයෙන් උපාලි සිටු පුත්‍රයා තිසරණ සරණ ගිය ආකාරය දක්වන්නේ බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තියේ තිබූ මහාත්මය ලක්ෂණ දක්වමිනි. සංවාදය තුළින් යථාර්ථාවබෝධය ලබාදීම එම දමන කතාවෙන් ප්‍රකට කෙරෙයි.

“කියග තපස්විය කාය දණ්ඩ අනෙකක් ම ය. හෝ? වාග් දණ්ඩ අනෙකක් ම ය හෝ ? මනො දණ්ඩ අනෙකක් ම ය හෝ ? යි වදාලෝ. ගොයුම් ගොකුව

කාය දණ්ඩ අනෙකක් ම යැ වාග් දණ්ඩ අනෙකක් ම යැ. මනෝ දණ්ඩ අනෙකක් ම යැයි කී.”²²

මේ ආකාරයට දෙදෙනා අතර ධර්ම සාකච්ඡාව පැවැත් වේ. කතුවරයා වැඩි යමක් මේ වැනුමට එකතු නොකොට උපාලි සුන්ත අටුවාවට සමීපවම කරුණු ඉදිරිපත් කොට ඇත. ජාතකට්ඨ කථාව ද ඒ සඳහා පාදක කරගෙන ඇත. එහෙත් මේ කථාව අවසානයට උපාලි ගහපතිතුමාගේ මුවගින් බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ සමුදාය හා ධර්ම රත්නයේ අනගි බව විස්තර කොට ඇත. උපාලි ගහපති පුත්‍රයා බුදුන් වහන්සේ හා වාදාරෝපණය සඳහා පිටත් කර හැරියේ නිගණ්ඨනාථ පුත්ත නම් ශාස්තෘවරයාණෝයි. තම ශාස්තෘවරයා හමු වූ අවස්ථාවේ උපාලි ගහපති පුත්‍රයා කරන ප්‍රකාශය අමාවතුර කතුවරයා අටුවා පාඨ උදෙසේ බලා එලෙසම දක්වයි.

“උපාලි ගහපති හුනස්නෙන් නැඟී උතුරු සඵ සකස් කොට ලා බුදුන් වසන දෙසට ඇදීලි බැඳ “මම් යමක්හුගේ සවුයෙම් ද ඔහුගේ ගුණ අසව” යි බුදුන්ගේ ගුණ වණනුයේ තමා සැබෙවින් කී දයක් අනෙකාකාරයෙන් දන්නා උද්ඝටිතඥ සිටි වන බැව්නුදු ... යනාදි විසින් දස ගාථායෙකින් සියක් පදයෙන් බුදුන්ගේ ගුණ වනා “මම් මෙබඳු ගුණ ඇති බුදුන්ගේ සවුයෙම් යි කීය.”²³

උපාලි ගහපති පුත්‍රයා නුවටුන්ගේ මග ගිය සිටු පුත්‍රයෙකි. බුදුන් වහන්සේ හා වාදාරෝපණයට පැමිණ සුමග පිහිට විය. බුදුන් වහන්සේ මෙහිදී උපාලි සිටුතුමාගේ මිත්‍යාදෘෂ්ටිය බිඳ හෙළීමට සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්යාදී ගුණයන් යොදා ගත්තේ නැත. උපාලි සිටුතුමා හා සංවාද කොට තම ශාස්තෘවරයාගේ වැරැදි මග පෙන්වීම පිළිබඳ අවබෝධය තමන්ටම විෂය වන ආකාරයෙන් එම සංවාදය ගොඩනගා ඇත. අඳුරෙන් එළියට පැමිණීමට උපාලි සිටු පුත්‍රයාට මෙහිදී උපකාරී වූයේ බුදුන් වහන්සේගේ ඒ උතුම් සද්ධර්මයේ ගුණ නිගණ්ඨනාථපුත්‍ර හමුවේ උපාලි ගහපති පුත්‍රයා ප්‍රකාශ කරන්නේ එවැනි දහමක්, එවැනි

පැහැදිලි කිරීමක් මුළු විශ්වයේ. ම කිසි කෙනෙකුන්ගෙන් බලාපොරොත්තු විය නොහැකිය යන ගර්වයද ඇති ව බව ඉහත පාඨය කියවන විට කා හට වුවද පැහැදිලි වේ. නිගණ්ඨනාථපුත්ත හමුවේ උපාලි සිටු පුත්‍රයා කරන ප්‍රකාශයෙන් ඒ බුද්ධ ධර්මයේ ගුණය, අසාධාරණ බව, විශිෂ්ටත්වය තව තවත් තීව්‍ර කොට දක්වයි.

“අප සම්මා සම්බුදුන්ගේ සිව්සස් දිස්නා කථා පණ්ඩිත ජනයනට ප්‍රියවන බැවින් රචිතක්ෂමය. අනුයෝගක්ෂමය. අනුමාර්ජක්ෂමය. හවුරුදු සියයකුදු අසත්, තෘප්ති නැති. මහ මුහුදු සෙයින් ගැඹුරු වෙ යි කී.”²⁴

සද්ධර්මයේ ගුණකද උපාලි මහ සිටිනුගේ මුවගින් පිට වූ අයුරුයි ඒ. මහා සාගරය සේ ගම්හීර වූ ඒ ධර්මය අසත් අවුරුදු සිය දහස් කල් ගියද තෘප්ති නැත්තේය. සත්‍යවාදී වූ ධර්මය නිතර නිතර ශ්‍රවණයට උචිතය. මහා සාගරය යනු සාරගර්භ වස්තු තමා තුළ තබාගෙන අනවශ්‍ය වස්තු වෙරළට ගෙන දේ. එසේම අත්හළ යුතු එකදු බණ පදයක්, එකදු ගාථා පාඨයක් ඒ ධර්මයේ නැත. එක් ම බණ පදයක් වුව දෙලෝ හිතසුව පිණිස ම පවත්නේය. එහෙත් ඒ ධර්මය විෂය වන්නේ පණ්ඩිතයන්ට පමණි. උපාලි මහ සිටිනුගේ මුවගට නංවන මෙම වදන් තුළින් බුද්ධ ධර්මයේ නැත්නම් බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තියේ සුවිශේෂීතාව ප්‍රකට කරවයි. අටුවාවේ ඉතා විස්තරව ආ එම අවස්ථාව ගුරුළුගේමීන් සීමිත වචන ප්‍රමාණයකින් ගෙනහැර දක්වයි.

එක් පුද්ගලයෙකු වෙනුවෙන් කළ ධර්ම දේශනයෙන් නොයෙක් සතුන් සිය දහස් ගණනින් අභය දානය ලද කතා පුවතකි බ්‍රාහ්මණ දමන කථාවෙන් විස්තර කෙරෙන්නේ කුටදන්ත නම් බ්‍රාහ්මණයා බුදුන්හා සාකච්ඡාවට පැමිණ ඒ සාකච්ඡාවෙන් සත්‍යාවබෝධය ලබාගත් අයුරුත් එමගින් සියදහස් සතුන් ජීවිතය ලත් අයුරුත් බ්‍රාහ්මණයාගේ මුවින්ම ප්‍රකාශයට පත් කරන්නේ මෙසේය.

“එකල්හි කුට දන්ත නම් බමුණු බුදුන් වදාළ ධම් දෙස්නෙහි පැහැද තුණුරුවන් සරණ ගොස් “වහන්සේ, මම යාග ශාලායෙහි සත්සියයක් ගොනුත්, සත්සියයක් වත්සත්, සත් සියයක් වැස්සත්, එළුවන්, සත් සියයක් එළු පැටවුන් නො එක් මුවන් ලිහිණියන් සත් සත් සියය බැගින් ගෙන ටැඹ බැඳ සිටි වුවන් විහිදුම්. දිව් දෙමි... බුදුහු ධම් දෙසනු. බමුණු සෝවාන් වැ බුදුන් සඟුන් පිරිවරා පැදකුණු කොට ගෙටගොස්...”²⁵

කුටදන්ත බ්‍රාහ්මණතෙමේ නොයෙක් ආකාරයකින් බුදුන් වහන්සේගේ ගුණ කියා අර්භත් එලයට වඩා වැඩි යාගයෙක් නැතැයි ප්‍රකාශ කොට තෙරුවන් සරණ ගියේ බුදුන් වහන්සේගේ රූපකාය සම්පත්තිය හෝ සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය බලය නිසා හෝ නොවේ. බුදුන් වහන්සේ අවබෝධ කරගෙන අවස්ථානුකූල ව දේශනා කරන්නට යෙදුණු ඒ උතුම් ධර්මකාය සම්පත්තියේ අගය නිසාවෙනි. තමන් ජීවිතය ලැබුවා සේ ම යාගයට කැපවුණු නොයෙක් සතුන් ද ජීවිතය ලැබුයේ ඒ උතුම් ධර්මකාය සම්පත්තිය නිසාවෙනි.

විටෙක අමාවතුර කතුවරයා පිටක ග්‍රන්ථාගත ගාථා පාඨ එලෙසින්ම යොදා ගෙන ධර්මකාය සම්පත්තියෙහි සුවිශේෂී බව දක්වා ඇත. ආලවක දමන කථාවේදී බුදුන් වහන්සේ ආලවකගේ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දීමෙන් අනතුරුව තෙරුවන් සරණ ගිය ආලවක යක්ෂයා තිසරණ ගුණ ගායනා කරන අයුරු අමාවතුර කතුවරයා සංයුක්ත නිකායාශ්‍රිතව ඉදිරිපත් කොට ඇත.

“පැන විසඳු තැන සිට යක් සෝවාන් වැ බුදුනට ස්තෝත්‍ර කරනුයේ බුදුහු මට වැඩ සඳහා අළු වු වරට වැඩියහ. යම් තැනෙකහි දුන් දනැ එල මහත් වේද මම් ඒ අද දන්මි. මම් දෙව් ගමින් දෙව් ගමට දෙව් නුවරින් දෙව් නුවරට බුදුහු සවිනේ ගෙවා දන්ති. දහම් නියාණික ය හ.

සො අහං විවරිස්සාමි - ගාමා ගාමං පුරා පුරං
නමස්සමානො සම්බුද්ධං - ධම්මස්ස ව සුධම්මතං.”²⁶

ආලවක යක්ෂයාගේ මුවින් පිට වූ බුදු ගුණ හා ධර්මයේ ගුණ පිළිබඳ තම වර්ණනාවක් ඇතුළත් නොකොට සංයුක්ත නිකායේ යක්ෂ සංයුක්තයේ ආලවක සූත්‍රයේ ආ සැටියෙන් ම ප්‍රකාශ කොට ඇත. ආලවක යක්ෂයා මෙහිදී දමනය වූයේ බුදුන් වහන්සේගේ ඒ ධර්මකාය සම්පත්තියේ සුවිශේෂීතාව නිසාවෙනි. කතුවරයාට ඒ අවස්ථාව පිළිබඳව වැඩි යමක් ප්‍රකාශ කරන්නට අවස්ථාව කර ගන්නට තිබුණ ද ඒ සඳහා කතුවරයා උත්සාහ ගෙන නැත. ධර්මකාය සම්පත්තිය පිළිබඳ ඉතා දීර්ඝ විස්තරයක් කිරීමට කතුවරයා මග පාදා නොගෙන පාඨකයා මුල් ග්‍රන්ථ සඳහා යොමු කරවයි. බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තිය පිළිබඳ ආලවක යක්ෂයාගේ මුවින් පිට වූ වර්ණනාව ඒ අයුරෙන්ම නිකායාශ්‍රිත ග්‍රන්ථ මගින් දක්වා කතුවරයා බුදුන් වහන්සේගේ ඒ ධර්මකාය සම්පත්තියෙහි විශේෂත්වය ප්‍රකාශ කරන්නේ මෙසේය. "සච්ච පසේ බුදුන්හා අසාධාරණ වූ සර්වඥ පවරුණෙන් පැවරුන."²⁷ මෙම ප්‍රකාශය තුළින් ධ්වනිත වන්නේ බුදුන් වහන්සේගේ ඒ අසාධාරණ වූ ධර්මකාය සම්පත්තියයි. බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ටත් පසේබුදුවරුන්ටත් සම නොවූ ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තම සර්වඥතා ඥානයෙන් යුක්ත වූ සේක. ඒ සර්වඥතා ඥානය ලොව සියලු දෙනා විවිධ ආකාරයෙන් පැන විමසූ කල්හි ඒ ඒ ප්‍රශ්නයට ඒ ඒ මොහොතේදීම පිළිතුරු සැපයීමෙහි යුත් සමත්කම් ඇති ධර්මකාය සම්පත්තියකින් යුක්ත වූ සේක.

ඉහත දක්වන ලද තොරතුරුවලින් අපට පැහැදිලිව පෙනෙන්නේ අමාවතුර කතුවරයා තම අභිමතය හා ප්‍රතිඥා පාඨය අනුව බුද්ධ ධර්මයේ විශිෂ්ටත්වය වර්ණනා කරන්නට අවස්ථාව සලසාගෙන ඇති බවයි. තම මූලාශ්‍ර ග්‍රන්ථවලට සම්ප වූ බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මකාය සම්පත්තිය පිළිබඳව විස්තර කොට ඇත. කතුවරයා වරිත කථාවක් ලියුව ද ඒ වරිත කථාවට විෂය වන ඇතැම් අවස්ථාවලදී බුදු බණ ගැන කියුවේ ය. ධර්මකාය සම්පත්තිය වර්ණනා කිරීමට කතුවරයා මෙහිදී යොදාගත් උපක්‍රම කීපයක් දැක ගැනීමට පුළුවන.

- I කතුවරයා තම ප්‍රතිඥා පාඨයටත්, රීතියටත් අනුව ධර්මකාය සම්පත්තිය වර්ණනා කිරීම.
- II බුදුන් වහන්සේගෙන් බණ අසා පැහැදු යම් අයෙකු වෙතොත් ඔහුගේ මුවගින් ඒ ධර්මකාය ප්‍රතිපත්තියෙහි ගුණ වර්ණනා කිගම.
- III කතුවරයා ඒ ධර්මයෙහි ගුණ ගායනයට නො ගොස් පාඨකයා මූලාශ්‍ර ග්‍රන්ථ වෙත යොමු කරවීම. (නිදසුන් ආලවක දමන කතාව)

යට දක් වූ ක්‍රමෝපායන් තුළින් අමාවතුර කතුවරයා බුද්ධ ධර්මයේ මහාත්මය ගැන වර්ණනා කළහ. ධර්මප්‍රදීපිකාවෙහිදී තරම් කතුවරයා අමාවතුරෙහි ධර්මකාය සම්පත්තිය ගැන වර්ණනා කොට නැත. අමාවතුර වරිත කතාවක් බැවින් කතුවරයාගේ සැකෙවි රීතියත් ඒ සඳහා බෙහෙවින් බලපාන්නට ඇත. වැනිය යුතු තැන වනා ඇති රීතිය වුවද ඒ ධර්මකාය සම්පත්තියේ විශිෂ්ටත්වය කියා පෑමට ප්‍රමාණවත් වේ.

ආන්තික සටහන්

- 1 අමාවතුර, (1972), සංස්. වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, ගල්කිස්සා: අභය ප්‍රකාශකයෝ, පි. 01.
- 2 එම, පි. 212.
- 3 අමාවතුර (ප්‍රස්තාවනාව) (2009), සංස්:- සිරි තිලක සහ සිරි ප්‍රේමදාස මනම්පේරි, මරදාන: රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ, පි. 01.
- 4 එම, පි. 211.
- 5 වික්‍රමසිංහ, මාර්ටින්, (2008), සිංහල සාහිත්‍යයේ නැගීම, රාජගිරිය: සරස පෞද්ගලික සමාගම, පි. 95.
- 6 විමලවංශ හිමි, බද්දේගම, (1964), සිංහල ග්‍රන්ථ විචාරය, කොළඹ: අනුල මුද්‍රණාලය, පි. 205.
- 7 ධර්මකීර්ති ශ්‍රී, නිවන්දම, (2002), සිංහල සාහිත්‍යයේ ස්වර්ණ යුගය, නැදීමාල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, පි. 91-92.
- 8 වික්‍රමසිංහ, මාර්ටින්, (2008), සිංහල සාහිත්‍යයේ නැගීම, රාජගිරිය: සරස පෞද්ගලික පි. 92-103.

- 9 අමරවංශ හිමි, කොත්මලේ, (2000), සිංහල සාහිත්‍ය ලතා, කොළඹ: ගොඩගේ, පි. 51.
- 10 ධර්මකීර්ති ශ්‍රී, නිවන්දම, (2002), සිංහල සාහිත්‍යයේ ස්වර්ණමය යුගය, නැදිමාල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, පි. 92-93.
- 11 අමාවතුර, (2000), සංස්. වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, කොළඹ: ගොඩගේ, පි. 09.
- 12 එම, පි. 10.
- 13 එම, පි. 25.
- 14 එම, පි. 64.
- 15 එම, පි. 155.
- 16 එම, පි. 155.
- 17 එම, පි. 155.
- 18 එම, පි. 1.
- 19 කුලසූරිය, ආනන්ද, (1999), සිංහල සාහිත්‍ය I, කොළඹ: විසිදුණු ප්‍රකාශකයෝ, තුන්වන මුද්‍රණය, පි. 158.
- 20 වික්‍රමසිංහ, කේ.ඩී.පී, (1964), සිංහල ලේඛක පරපුර, කොළඹ: ගුණසේන, ද්විතීය සංස්කරණය, පි. 116.
- 21 අමාවතුර, (2000), සංස්. වැලිවිටියේ සෝරත හිමි, කොළඹ: එස්. ගොඩගේ, පි. 20.
- 22 එම, පි. 34.
- 23 එම, පි. 61.
- 24 එම, පි. 61.
- 25 එම, පි. 73.
- 26 එම, පි. 174.
- 27 එම, පි. 174.